

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

צירוף הכלי את מה שבתוכו

(שנינו במשנה:) הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש, אבל לא לתרומה.

(כ"ג ב') (ומברר) מנא הני מילי? אמר רבי חנין: דאמר קרא (במדבר ז'): "כִּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת"; הכתוב עשאו לכל מה שבכף אחת.

מתיב רב כהנא: הוסיף רבי עקיבא:¹ הסלת והקטרת והלבונה והגחלים² (של קודש שהיו בכלי), שאם נגע טבול יום במקצתו, פסל את כולו (שהכלי מצרפן יחד). והא (עדות) דרבנן היא?³ ממאי? מדקתני רישא: העיד רבי שמעון בן בתירא על אפר חטאת שנגע הטמא במקצתו, שטימא את כולו. וקתני: הוסיף רבי עקיבא!

(כ"ד א') אמר ריש לקיש משום בר קפרא: לא נצרכא (עדות דרבי עקיבא דמדרבנן) אלא לשיירי מנחה. דאורייתא, צריך לכלי (דומיא דקטורת שבכף) הכלי מצרפו, שאין צריך לכלי (כגון שיירי מנחה שהן אכילת כהן), אין כלי מצרפו. ואתו רבנן וגזרו דאף על גב דאינו צריך לכלי, כלי מצרפו.

תינח סלת, קטורת ולבונה מאי איכא למימר (הרי צריכין לכלי)!

אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: כגון שצברן על גבי קרטבלא (עור שלוק). דאורייתא, יש לו תוך מצרף, אין לו תוך אינו מצרף. ואתו רבנן ותיקנו דאע"ג דאין לו תוך מצרף.

ופליגא (הא) דרבי חנין (דאמר צירוף דאורייתא) אדרבי חייא בר אבא. דא"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מעדותו של רבי עקיבא (שהיא מדרבנן) נשנית משנה זו (ששנינו בה הכלי מצרף מה שבתוכו לקודש).

שיטות הראשונים

צירוף כלי מדאורייתא או מדרבנן: פסקו רבינו חננאל, והמאירי, כרבי יוחנן, שצירוף כלי דרבנן. וכן נראה מדברי הרמב"ם.⁴ ומבואר שרבי יוחנן מודה לדברי רב נחמן, דאפילו אין לו תוך מצרף מדרבנן, וכן כתב הרמב"ם.⁵

¹ רישא קתני העיד רבי שמעון על אפר חטאת שנגע טמא במקצתו פסל את כולו. רש"י.

² לבונה וגחלים - אף על גב דלאו אוכל נינהו, חיבת הקדש מכשרתן לטומאה. רש"י.

³ דאי מקרא דרבי חנין, ליכא למילף אלא קדשי מזבח; אבל אפר פרה, לא. רש"י.

⁴ זה לשון הרמב"ם: "הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש, אבל לא לתרומה. כיצד? כלי שהוא מלא פרות פרודין זה מזה, כגון צמוקין וגרוגרות, ונגעה טמאה באחד מהם - נטמא כל שבכלי לקדש, אבל לא לתרומה. וכל המעלות שלדבריהם הן, ורמז יש למעלה זו בתורה: "כף אחת עשרה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת" - אָמְרוּ חֲכָמִים: כָּל מֵה שֶׁבִּכְף הָרִי הוּא כְּגוֹף אֶחָד." וכתב הכסף משנה שפסק הרמב"ם כרבי יוחנן, משום דהוא מריה דגמרא טפי מרבי חנין. ומכל מקום קרא דאיתת רבי חנין כתבו הרמב"ם, לרמז בעלמא. עכת"ד. ויש להעיר, שבמקום אחר (הל' פסולי המוקדשין יא, כג) כתב הרמב"ם "חלק העשרון בכלי אחד, ואין חלקיו נוגעין זה בזה, ואין ביניהן מחצה - הרי זה ספק אם מצרף הכלי לקמיצה או אינו מצרף..." והמפרשים דנו ביישוב הדברים.

⁵ זה לשון הרמב"ם: "אפילו כלי שאין לו תוך מצרף מה שעליו לקדש, כגון שהיו צבורין על גבי הלוח או על גבי העור, ואף על פי שאין הפרות נוגעין זה בזה." מקורות: רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יב, ז). מאירי (ד"ה ולענין ביאור).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

רביעי בקודש

(כ"ד א') (שנינו במשנה): הרביעי בקדש פסול.

תניא: אמר רבי יוסי: מנין לרביעי בקדש שהוא פסול? ודין הוא: ומה מחוסר כפורים (זב, זבה, יולדת, ומצורע) שמותר בתרומה, פסול בקדש, שלישי שפסול בתרומה, אינו דין שיעשה רביעי לקדש?⁶

ולמדנו שלישי לקדש מן התורה, ורביעי בקל וחומר.

שלישי לקדש מן התורה מנין? דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, מי לא עסקין דנגע בשני, וקאמר רחמנא לא יאכל.

רביעי מקל וחומר, הא דאמרן.

שיטות הראשונים

רביעי בקודש מדאורייתא או מדרבנן: דעת רש"י ורמב"ם דלדידן דקיימא לן דאמרינן דיו אפילו היכא דמיפרך קל וחומר, רביעי בקודש הוא רק מעלה מדרבנן. ודעת תוספות דהוא מדאורייתא, דמחוסר כיפורים כשלישי הוא, ולכך הוא מותר בתרומה, ובקודש פסלו רחמנא. והוא הדין לכל שלישי שפסול לקודש.⁷

נטמאת אחת מידי

(שנינו במשנה): ובתרומה, אם נטמאת אחת מידי, חבירתה טהורה. ובקודש מטביל שתיהן, שהיד מטמא את חבירתה בקודש, אבל לא בתרומה.

(כ"ד א') אמר רב שיזבי: בחיבורין שנו, אבל שלא בחיבורין, לא.

איתיביה אביי: יד נגובה מטמא חבירתה, לטמא לקדש, אבל לא לתרומה, דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: לפסול, אבל לא לטמא.

אי אמרת בשלמא שלא בחיבורין, היינו רבותיה דנגובה. אלא אי אמרת בחיבורין אין, שלא בחיבורין לא, מאי רבותא דנגובה?!

(כ"ד ב') איתמר נמי, אמר ריש לקיש: לא שנו (שבקודש יד אחת מטמאה את חברתה) אלא ידו. אבל יד חברו, לא (אם נגעה ידו הטמאה ביד חברו, לא טימאתה).

⁶ כתב רש"י, ואם תאמר: דיו לבא מן הדין להיות כנדון (שיהיה רק שלישי לקדש)! אם כן קל וחומר לא צריך, שהרי למדנו שלישי לקדש מן התורה, והיכא דמיפרך קל וחומר (שמתבטל הק"ו לגמרי), לא אמרינן דיו לבא מן הדין להיות כנדון, כדאמרינן בבבא קמא (כ"ה א'). ולמאן דאמר נמי אמרינן דיו (אף היכא דמיפרך קל וחומר), הני מעלות דרבנן נינהו ולא דאורייתא, והאי דנקט ולמדנו שלישי לקדש (שהוא מן התורה, שלמאן דאמר זה, הוא מיותר), מלתא בעלמא היא, דאשמעינן דשלישי לקדש מן התורה הוא.

⁷ על פי 'ליקוטי הלכות'. מקורות: רש"י (ד"ה אינו דין). רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יב, ז). תוספות (ד"ה מנין לרביעי; פסחים י"ח ב', ד"ה ומה).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ורבי יוחנן אמר: אחד ידו ואחד ידו חבירו (נטמאות מהיד הטמאה). באותה היד (היד הטמאה עצמה מטמאה יד חברו, אבל לא היד השניה שנטמאה מחמתה). לפסול (את הקודש הוא דאמר יד מטמא חבירתה, דהיינו להיות רביעי) אבל לא לטמא (להיות שלישי).

ואף ריש לקיש הדר ביה. דאמר רבי יונה אמר רבי אמי אמר ריש לקיש: אחד ידו ואחד ידו חבירו, באותה היד, לפסול אבל לא לטמא.

(ואמרינן) תנאי היא, דתנאי: יד נגובה מטמא את חבירתה לטמא בקדש, אבל לא לתרומה. דברי רבי. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אותה יד לפסול, אבל לא לטמא.

שיטות הראשונים

לרב שיזבי בחיבורין שנו, ולאביי אפילו שלא בחיבורין: רש"י פירש, 'בחיבורין' היינו כגון שבעוד שהיד הטמאה נוגעת בטהורה, הטהורה נוגעת בקודש.⁸ **ראב"ד** פירש, כגון שבעוד שהיד הטמאה נוגעת בטמאה, היד הטהורה נוגעת בה. וכן בתוספות הובא פירוש זה. **ורמב"ן** פירש בשם הר"ה, שיד אחת נוגעת בחברתה. שאין אומרים בקודש, לפי רב שיזבי, נטמאת יד אחת נטמאת חברתה ממילא, אלא אם נגעה בה.⁹ וכתב **רבינו חננאל**, דאע"ג דלא פריק רב שיזבי, הלכה כמותו.¹⁰ וכתב **המאירי** שכן פסק **הרמב"ם**, וכפירוש הר"ה.¹¹

האם יש הבדל בין אם ידו שנטמאה לחה או יבישה: הרמב"ם כתב "מי שנטמאת ידו אחת,¹² ונגע בה בידו שנייה או בידו חברו - פסול את השנייה,¹³ והרי היא כשלישי.¹⁴ ואם היתה ידו בלולה במשקה - אף על פי שלא נגע, נטמאת חברתה, וצריך להטביל את שתיהן ואחר כך יגע בקדש¹⁵." ודעת **הראב"ד**, דגם בלחה כמו בנגובה, דוקא כשנגעה בידו השנייה.¹⁷

⁸ דגזור רבנן דלמא אתי למינגע טמאה בקדש, ולמאן דאמר פסול (בברייתא), לפסול, דמעלה בעלמא היא. ושלא בחיבורין, היינו שלאחר שפירשה מן הטהורה, חזרה טהורה ונגעה בקדש.

⁹ והרמב"ם חילק בין אם היד שנטמאה לחה או יבישה, ר' פיסקה הבאה.

¹⁰ כיון דאמר **רבי יוחנן** אחד ידו ואחד ידו של חבירו לפסול אבל לא לטמא, שמע מינה מדאשוי ליה לידו חבירו, **בחיבורין סבירא ליה כרב שיזבי**. דאי לא תימא הכי, יד חבירו שלא בחיבורין איצטריכא ליה למימר דלא מטמאה? אלא לאו בחיבורין סבירא ליה.

¹¹ מקורות: תוספות (ד"ה בחיבורין). רמב"ן (חי' כ"ד א', ד"ה הא דאמרינן). ראב"ד (הו"ד ברמב"ן). מאירי (ד"ה מה שביארנו במשנה).

¹² בטמאה דרבנן, שנטמאה רק את הידיים ולא את כל הגוף.

¹³ כרבי יוסי ברבי יהודה, משום דרבי יוחנן וריש לקיש סברי כוותיה.

¹⁴ דוקא שנגע באותה היד הטמאה ביד חבירו, ולא בשניה.

¹⁵ תשלום ההלכה ברמב"ם "אבל בתרומה - אם נטמאת ידו האחת לא נטמאת חברתה, ואפלו נגע בה כשהיא נגובה, ואינו צריך להטביל ידו שנטמאת, אלא נוטלה ונוגע בתרומה."

¹⁶ וכן כתב בפירוש המשנה: ואם נטמאת ידו בדברים המטמאין את הידים בלבד, והייתה באותה היד שנטמאה רטיבות, הרי ידו השניה טמאה לקודש, אף על פי שלא נגעה היד הטמאה בטהורה. ואם לא היתה בה רטיבות אין היד השניה טמאה עד שתגע יד זו ביד הטמאה, ואז תפסול אותה לקודש.

¹⁷ מקורות: רמב"ם וראב"ד (הל' שאר אבות הטומאות יב,ב).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

אכילת מאכלים נגובים בידיים מסואבות

(שנינו במשנה): אוכלין אוכלים נגובין (מאכלים יבשים שמעולם לא הוכשרו לקבל טומאה) בידיים מסואבות, בתרומה אבל לא בקודש.

(כ"ד ב') **תניא:** אמר רבי חנינא בן אנטיגנוס: וכי יש נגובה לקודש? והלא חיבת הקודש מכשרתן (להיחשב מוכשרים לקבל טומאה גם כשלא נתנו עליהם משקה מעולם)!

(ומבאר) לא צריכא (לא הוצרכה משנתנו לדבר באוכלי קודש נגובים, אלא באוכלי חולין נגובים ואוכלי קודש), כגון שתחב לו חבירו (בידיים טהורות) לתוך פיו (וזה האוכל ידיו מסואבות), או שתחב הוא לעצמו בכוש ובכרכר (שהם פשוטי כלי עץ ואינם מקבלים טומאה), וביקש לאכול צנון ובצל של חולין עמהן (שאינן ידיים מטמאות את החולין). ואפילו הכי גזור רבנן שלא יאכלם עם הקודש, פן תגע ידו מסואבת באוכלי קודש שבפיו). לקודש גזרו בהו רבנן, לתרומה לא גזרו בהו רבנן (והכי קאמר מתניתין: אוכלים חולין נגובים בידיים מסואבות עם התרומה, אבל לא עם הקודש).

שיטות הראשונים

כגון שתחב לו חבירו לתוך פיו וביקש לאכול חולין עמהן: רש"י פירש, דגזור רבנן שלא יאכל חולין עם הקודש, פן תגע ידו מסואבת באוכלי קודש שבפיו. והביאו **תוספות** פירוש, וכתבו, ועוד היינו יכולים לפרש, (שכשאוכל חולין) דלמא נגע ברוק פיו, דחשיב משקה (ויטמא את הקודש שבפיו). משמע מדבריהם שכשאינו אוכל חולין עמהם, לא גזרו.¹⁸ ומדברי **הרמב"ם** נראה, שהגזירה הייתה כללית,¹⁹ ואסרו בכל גווני לאכול קודש בידיים מסואבות.²⁰

¹⁸ ומותר לאכול קודש כשידיו טמאות, כשתחבן חבירו לתוך פיו, או שתחב הוא לעצמו בכוש וכרכר, היות שגופו לא נטמא, רק ידיו, וידיו לא נגעו בהן.

¹⁹ זה לשון הרמב"ם: "אֲכָלִין נְגוּבִין שְׁלֵא הִכְשָׁרוּ - אֲכָלִין אוֹתָן בְּיָדַיִם מְסֻאָבוֹת. בְּמַה דְּבָרִים אָמְוִירִים? בְּתַרומָה. אֲכָל בְּקֹדֶשׁ - חֶבֶת הַקֹּדֶשׁ מְכַשְׂרֶתָּן, וְאִסוּר לְמִי שֶׁיְדָיו טְמֵאוֹת לְאָכֵל קֹדֶשׁ שְׁלֵא הִכְשָׁרוּ. וְאִפְלוּ לֹא נִגְעוּ בּוֹ אֶלָּא בְּכּוֹשׁ אוֹ שֶׁתְּחַב לּוֹ חֶבְרוֹ לְתוֹךְ פִּיהוּ - הָרִי זֶה אִסוּר. אֵין צָרִיךְ לֹמַר שְׁאֵם נִגְעָה טְמֵאָה בְּאֲכָלִין שֶׁלְּקֹדֶשׁ שְׁלֵא הִכְשָׁרוּ, שֶׁנִּטְמָאוּ, מִפְּנֵי שֶׁחֶבֶת הַקֹּדֶשׁ מְכַשְׂרֶתָּן."

²⁰ וזה לשונו בפירוש המשנה: "כלל הוא אצלנו, חיבת הקודש מכשרתן, ואינן צריכין הכשר. ולפי כלל זה, האוכל אוכלים נגובים בידו והיא טמאה, הרי אין ספק שנטמאו ואין צורך לְדַבֵּר בזה. ולא דיבר כאן אלא אפילו לא נגע בהן בידו אלא במלקחים וכיוצא בהן. וזה גזרה שמא יאכל אחר כך דבר לח בידו (כגון צנון ובצל שדרך להדיחם במים), ויתטמא אותו הדבר הלח מחמת ידו הטמאה, ויטמא אותו הדבר את הקודש שבפיו." ומה שאמר וביקש לאכול צנון וכו', היינו מפני שדרך הוא כן, לפיכך גזרו בכל גווני. 'ליקוטי הלכות'. מקורות: רש"י (ד"ה וביקש). תוספות (ד"ה לקודש). רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יב, ג).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

האונן ומחוסר כיפורים לתרומה ולקודש

(כ"א א') (שנינו): האונן ומחוסר כפורים,²⁴ צריכין טבילה לקודש, אבל לא לתרומה.

(כ"ד ב') (ומבאר) מאי טעמא?

כיון דעד האידנא הוה אסירי, אצרכינהו רבנן טבילה.

שיטות הראשונים

הבדל בין אכילה ונגיעה בקדשים: כתב הרמב"ם, "האונן אחר שפתם זמן אַנינותו, ומחוסר כפורים אחר שהביא כפרתו - צריכין טבילה לאכילת הקדש, אבל לא לתרומה, שהאונן ומחוסר כפורים מתרין לאכל את התרומה. ומפני מה הצריכו טבילה לקדש? שהרי עד עתה היו אסורין לאכל את הקדש, והסיחו דעתם, ושמא נטמאו והם לא ידעו. ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה; אבל לנגיעה - נוגעים בקדשים קדם טבילה. ומחוסר כפורים שנגע בקדש - פסלו, כמו שבארנו (לעיל יג)."²²

²⁴ כגון זב שטבל ליום שביעי לספירתו והעריב שמשו, ולמחרת הוא קרוי מחוסר כפורים, שעדיין גמר טהרתו תלויה בקרבנו. רש"י.

²² מקורות: רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יב,טו).